

Represija nad braniteljima/braniteljima ljudskih prava

Napadi na Žene u crnom:

Septembar 2016. – Januar 2017.

Dosije br. 8

Usled eskalacije represije nad aktivistkinjama i aktivistima Žena u crnom početkom 2014. godine, Žene u crnom su počele sa sastavljanjem Dosijea koji se na analitičan i sistematičan način bave napadima na aktivistkinje/aktiviste. Dosije br. 8 se bavi dešavanjima u periodu od septembra 2016. do januara 2017. Ono što je obeležilo ovaj period su Presuda u slučaju Počuča, odbacivanje od strane tužilaštva, krivične prijave za napad u Leskovcu, napadi provladinih medija na Žene u crnom, kao i nastavak ignorantskog odnosa državnih organa prema krivičnim prijavama i drugim zahtevima Žena u crnom.

U prvom delu ovog dosijea bavićemo se novim napadima i razvojem situacije povodom prethodnih napada u navedenom periodu. U drugom delu ćemo se osvrnuti na politički i društveni kontekst u Srbiji.

Slučaj Počuča

Podsećamo da je Počuča 25. 03. 2014., u to vreme portparol Specijalne jedinice MUP Srbije, preko svog Facebook naloga, otvoreno pozvao na linč Žena u crnom. Nakon pokretanja postupka, Počuča je pobegao u Ukrajinu, gde se navodno priključio proruskim pobunjenicima, a nakon toga je boravio u Moskvi. Nakon 18 meseci u bekstvu, on se u martu 2016. vratio u zemlju. Uhapšen je prilikom ilegalnog prelaska granice. Iako mu očigledno namera nije bila da se odazove pozivu nadležnih organa, Sud mu nije odredio pritvor, već je pušten da se brani sa slobode.

U aprilu 2016. je počelo suđenje. Okrivljeni Počuča je tokom suđenja, na pitanje punomoćnika žrtava, šta znači njegova rečenica koja je i predmet postupka „...dati po pički...“, odgovorio da to znači „podeliti par šamara“. Na ovaj način je on eksplicitno priznao da je u pitanju bio poziv na nasilje prema Ženama u crnom. Aktivistkinje Žena u crnom su u svom svedočenju potvrdile da su zbog Počučinog poziva na linč, imale osećaj ugroženosti. Na ovaj način su se ispunili svi uslovi da se donese osuđujuća presuda. Ipak 14. 12. 2016. sutkinja Tatjana Sretenović je donela oslobađajuću presudu u postupku protiv Radomira Počuče za krivično delo ugrožavanja sigurnosti aktivistkinja i aktivista Žena u crnom. Žene u crnom, iako u svojstvu oštećenih u ovom postupku, nisu dobile primerak presude. Kratak uvid u presudu, koji smo imali, pokazuje da je sutkinja zaključila da je „odbrana optuženog Počuče bila jasna i dosledna, te da je on jasno obrazložio svoj postupak, te da se može zaključiti da su njegovi motivi bili patriotski, a ne ugrožavanje nečije sigurnosti“. Tužilaštvo je izjavilo žalbu na presudu 20. 01. 2017.¹

Na ovom mestu bi se osvrnuli i na atmosferu tokom suđenja. Okrivljeni Počuča se na ročištima pojavljivao u društvu osoba koje su bile obučene u uniforme. Neke od tih osoba su osuđivane za najteža krivična dela, jedan od njih je i Nemanja Ristić, protiv koga je u junu 2016. podneta krivična prijava za ugrožavanje sigurnosti Žena u crnom, o čemu će biti više reči u delu koji se odnosi na ignorantski odnos državnih organa prema krivičnim prijavama i drugim zahtevima Žena u crnom. Takođe bi na ovom mestu pomenuli i ponašanje pojedinih policajaca, koji su bili zaduženi za bezbednost u prostorijama i ispred zgrade suda. Iako su tu bili bog zaštite žrtava, oni su pokazivali svoju bliskost sa okrivljenim i drugim licima iz njegove pratnje, čime su pojačavali osećaj nesigurnosti i nelagode kod žrtava.

1 Žalba na presudu od 20. 01. 2017.

Slučaj Leskovac

Za napad u Leskovcu je takođe podneta krivična prijava za krivična dela ugrožavanja sigurnosti i za ometanje i sprečavanje javnog skupa. Kao počinioci su navedeni Marko Cakić i više n.n. lica od kojih su neki pripadnici ekstremističke organizacije Dveri. U septembru je tužilaštvo u Leskovcu odbacilo krivičnu prijavu, sa obrazloženjem da ne postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično delo za koje se vodi postupak po službenoj dužnosti. Na navedenu odluku je uložen prigovor 26. 09. 2016.² Više javno tužilaštvo u Leskovcu je rešenjem odbilo prigovor, kao neosnovan 10. 10. 2016.³ I pored dva dopisa, koje smo uputili u novembru⁴ i decembru⁵, tražeći da nas obaveste o ishodu prigovora, rešenje nam je uručeno tek 18. 01. 2017. Napominjemo da je uz krivičnu prijavu dostavljen i snimak celokupnog događaja, na kome se jasno vide svi počinioci, kao i radnje koje čine biće krivičnih dela, koja su navedena u krivičnim prijavama. Takođe dostavljeni su i printscreenovi sa objavama na facebook-u osumnjičenog Marka Cakića koji je sve vreme događaja uživo prenosio šta se događa. U jednoj objavi je napisao „da ih upravo gađaju jajima“. Osnovno javno tužilaštvo nije saslušalo osumnjičenog Cakića, niti je uzelo u obzir snimak događaja. Tužilaštvo takođe nije saslušalo ni druga lica koja smo u krivičnoj prijavi naveli kao svedoke, kao ni oštećene, te je odbacilo krivičnu prijavu, bez obrazloženja, osim jedne rečenice „danema mesta krivičnom gonjenju“. Nakon prigovora na ovakvu odluku, Više javno tužilaštvo je odbilo prigovor, takođe ne uzimajući u obzir ni jedan od dokaza koji su priloženi uz krivičnu prijavu. U obrazloženju se Više javno tužilaštvo pozvalo na službenu belešku PU Leskovac⁶, u kojoj se navodi „da na skupu nije bilo nikakvih spornih okolnosti, da su ka učesnicima skupa doletela dva jaja, ali da niko nije pogođen, kao i da nisu došli do saznanja ko je gađao jajima“. Za tužilaštvo je ovo bilo dovoljno da odbije prigovor kao neosnovan.

Napadi na Žene u crnom u Informeru

Dnevne novine Informer su pod potpunom kontrolom i uticajem vlasti. Uređivačka politika se zasniva na potpunoj podršci premijeru Aleksandru Vučiću, kao i na brutalnim obračunima i napadima na svakoga ko kritikuje vlast. Informer je tabloid, čija je cena dvostruko niža od ostalih novina, te iz tog razloga ima najveći tiraž. Povezanost vlasti sa ovim tabloidom, ogleda se i u količini reklama, koje državni organi i kompanije pod kontrolom države plaćaju Informeru.

9. novembra, u Informeru je objavljena naslovnoj strani tekst „ŽENE U CRNOM NAJVEĆI STRANI PLAĆENICI: Zapad im dao 1.587.596 evra da optužuju Srbiju za ratne zločine“.⁷ U ovom tekstu je se navodi da su Žene u crnom navedeni iznos novca dobile u poslednje dve godine i to sa ciljem da se „napada i destabilizuje država Srbija“. U tekstu su navedeni donatori, kao i iznosi novca koji su dali, a organizacija Žene u crnom se naziva „antisrpskom“. „Izvor“ za navedene podatke je „neimenovani izvor, čiji je identitet poznat redakciji“. U izdanju od 12. novembra navodi se da je ta osoba „primila ozbiljne pretnje zbog podataka koje je dostavila Informeru“. Grafičkom obradom teksta od 9. novembra, u prvi plan je stavljena fotografija koordinatorke Žena u crnom, Staše Zajović i na njoj velikim brojevima ispisana cifra 1.587.596 evra, te se insinuiru da je lično Staša Zajović dobila tu sumu novca. Podaci objavljeni u tekstu su u potpunosti netačni. Žene u crnom su za navedeni period od donator, za konkretne projekte dobili skoro desetostruko manje novca, nego što je navedeno u tekstu. Zanimljivo je da niti jedan od stvarnih donatora Žena u crnom nije pomenut u tekstu, nego su navedeni donatori koji nika-da ili u datom period nisu finansirali projekte Žena u crnom. Podaci o donatorima i projektima Žena u crnom su javno dostupni, a takođe je u Poreskoj upravi moguće lako proveriti prihode organizacije. Sve ovo govori da navedeni tekst nije plod ni najmanjeg novinarskog truda, već da i po formi i po sadržini pred-stavlja poternicu i poziv za obračun sa Stašom Zajović i Ženama u crnom.

2 Prigovor na odluku od 26. 09. 2016.

3 Rešenje Višeg javnog tužilaštva u Leskovcu od 10. 10. 2016.

4 Dopis Višem javnom tužilaštvu u Leskovcu od 11. 11. 2016.

5 Dopis Višem javnom tužilaštvu u Leskovcu od 27. 12. 2016.

6 Službena beleška PU Leskovac, PI Jug od 24. 05. 2016.

7 <http://informer.rs/vesti/politika/101988/ZENE-CRNOM-NAJVECI-STRANI-PLACENICI-Zapad-dao-evra-optuzuju-Srbiju-ratne-zlocine>

Iako su u navedenom tekstu iznešene ozbiljne optužbe, tužilaštvo niti neki drugi državni organ se nisu oglasili. Sa druge strane, premijer Aleksandar Vučić, kao i ministar policije Nebojša Stefanović su u više navrata pominjali milione koje nevladine organizacije dobijaju i troše. Na kritike Žena u crnom upućene policiji i vlastima zbog prakse ilegalnih deportacija izbeglica, ministar Stefanović je rekao da "država Srbija pomaže izbeglicama, a da bi i Žene u crnom mogle da pomognu i obezbede smeštaj za izbeglice, kad već imaju toliko para". Ovo je poznata taktika, prema kojoj se u medijima pod kontrolom vlasti objavljuju lažne informacije, a potom se političari iz vlasti pozivaju na njih kao na "nešto što je bilo u medijima", "nešto što je opšte poznato" i slično.⁸

Žene u crnom su 02. decembra podnale tužbu protiv Informera zbog objavljivanja lažnih podataka. Postupak je još uvek u pripremnj fazi, dostavljen nam je odgovor tuženih i očekuje se zakazivanje pripremnog ročišta. Osvrnućemo se na kratko i na sadržaj odgovora na tužbu, iako on nema nikakvo pravno dejstvo. Zanimljiv je način na koji redakcija Informera percipira svoje čitaoce, kao i sadržaj koji objavljuje. Na navode iz tužbe da velika većina čitalaca, sadržaje objavljene u medijima uzima kao istinite, te niti je u mogućnosti, niti proverava istinitost podataka navedenih u tekstovima, tuženi su odgovorili da je "ta tvrdnja pogrešna, da čitaoci ne misle da je ono što piše u Informeru istinito, niti je na njima da utvrđuju istinitost tvrdnji, već da je to posao nadležnih organa"⁹

Napominjemo da je ovaj slučaj samo kulminacija višegodišnje kampanje medija kojom se Žene u crnom i druge nevladine organizacije proglašavaju za izdajnike i strane plaćenike.

Odnos državnih organa prema napadima na Žene u crnom

Kao što se iz svih prethodnih izveštaja može zaključiti, odnos državnih organa prema napadima na aktivistkinje i aktiviste Žena u crnom je ignorantski i pasivan. Navešćemo primer krivične prijave za napad u Beogradu u junu 2016.

Za napad u Beogradu, podneta je krivična prijava protiv Nemanje Ristića i drugih n.n. počilaca, od kojih su neki pripadnici ekstremističke organizacije „Zavetnici“ i to za krivična dela ugrožavanja sigurnosti i za ometanje i sprečavanje javnog skupa. Od juna meseca kada je podneta krivična prijava, i pored više dopisa tužilaštvu, u kojima su tražene informacije o radnjama preduzetim na osnovu krivičnih prijava, nismo do danas dobili nikakav odgovor. Napominjemo da je osumnjičeni Nemanja Ristić, osoba koja je osuđivana za najteža krivična dela¹⁰ i da je po svojim tvrdnjama blizak ruskim državnim i obaveštajnim strukturama.¹¹ Tokom posete Ministra inostranih poslova Rusije Sergeja Lavrova, Ristić, kao i drugi pripadnici organizacije „Zavetnici“ su se sastali sa njim. Za Ristićem je u međuvremenu raspisana Interpolova poternica, na zahtev vlasti Crne Gore, zbog sumnje da je sa drugim licima, od kojih su neka iz Rusije, planirao izazivanje nemira, tokom parlamentarnih izbora, koji su u oktobru održani u Crnoj Gori.¹²

Sve gore navedeno nas navodi na zaključak, da se položaj aktivistkinja i aktivista Žena u crnom pogoršava i da se približava otvorenom nasilju. Činjenica je da niti jedan napad na Žene u crnom od 2014. godine, nije do danas rešen. Oslobođanje daljeg krivičnog gonjenja napadača iz Valjeva, oslobađajuća presuda Počući, nereagovanje tužilaštva na krivične prijave, nereagovanje policije na napade, uvrede i pretnje koji se dešavaju pred njihovim očima, šalju jasnu poruku počiniocima da se neće suočiti sa odgovornošću za napade. Tome svakako treba dodati i atmosferu linča koju vlast stvara, putem svojih medija, kojima lažno optužujući aktiviste za ljudska prava da rade protiv svoje zemlje i da za to primaju velike novčane iznose, od njih pravi mete, za buduće napade, koji su u takvoj atmosferi, kreiranoj od strane vlasti, očekivani, poželjni i unapred opravdani.

8 <http://rs.n1info.com/a211246/Vesti/Vesti/Zene-u-cnom-Vucic-i-Stefanovic-vode-kampanju-protiv-nas.html>

9 Odgovor na tužbu od 20. 12. 2016.

10 <http://www.portalanalitika.me/clanak/250993/ko-je-nemanja-ristic-osumnjiceni-za-ucesce-u-planiranju-teroristickih-napada-kad-cetnik-zaprijeti>

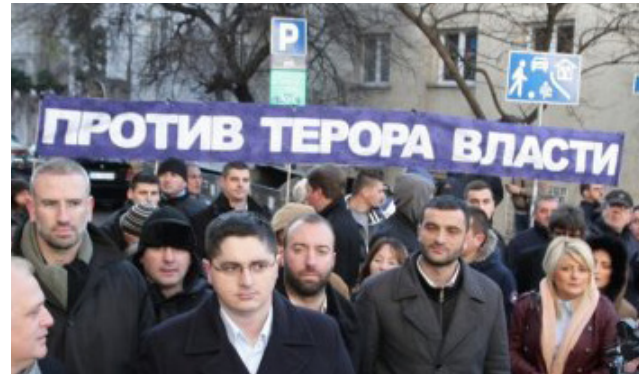
11 <http://rs.n1info.com/a214617/Vesti/Vesti/Nemanja-Ristic.html>

12 <http://www.vijesti.me/vijesti/bogicevicu-ekstradicioni-pritvor-ristic-na-slobodi-ali-ne-smije-iz-beograda-920166>

Politički i društveni kontekst

Kao i u prethodnim izveštajima, možemo ponovo konstatovati da se nastavlja porast autoritarnih tendencija vlasti, kao i jačanje ekstremističkog i ratnohušakačkog diskursa.

Vlast nastavlja da pritiska i guši malobrojne medije koji su kritički nastrojani prema vlasti. Primer za to je suđenje novinarima nedeljnika NIN, po tužbi ministra policije Nebojše Stefanovića, „za narušavanje ugleda“. U ekspresnom postupku, proglašeni su krivim i osuđeni da plate 300.000 dinara ministru Stefanoviću.¹³ Prilikom ročišta, grupa aktivista koja je došla ispred suda da pruži podršku novinarima, je bila fizički napadnuta od strane osoba koje su došle u pratnji ministra, za koje se naknadno ispostavilo da su funkcioneri vladajuće stranke.¹⁴ Novinari koji se usude da postave pitanja Premijeru o aferama i kriminalnim radnjama vlasti bivaju verbalno zlostavljani i vređani od strane Premijera.

Vlast nastavlja da se putem svojih medija na najbrutalnije načine obračunava sa onima koji je kritikuju. Isto kao i Žene u crnom, i više drugih nevladinih organizacija je na sličan način napadano u Informeru. Napadi na nevladine organizacije se intenziviraju, sve do granica otvorenih pretnji.

Ono što posebno zabrinjava je eskalacija ratnohušakačke propagande. Srpske vlasti su iskoristili otvaranje vozne linije iz Beograda za Kosovo, za otvorenu i bezumnu provokaciju. Eksterijer i enterijer voza je dizajniran u bojama srpske zastave, a celokupna spoljašnost voza je bila ispisana porukom „Kosovo je Srbija“. Nakon odluke kosovskih vlasti da ne dopuste ulazak takvog voza na teritoriju Kosova, usled koje su na granični prelaz poslali i jedinicu specijalne policije, usledila je nerazumna i ničim opravdana reakcija Premijera Srbije, koji je govorio o planu Albanaca da „ničim izazvani“ napadnu voz, „da Srbija to neće mirno posmatrati“ i slično. Najdalje je u svojim izjavama otišao Predsednik Tomislav Nikolić, koji je izjavio „da je Srbija spremna da pošalje vojsku na Kosovo“. Očigledna je bila namera srpskih vlasti da isprovociraju kosovsku stranu.

Negiranje i poricanje zločina se nastavlja. Predsednik Srbije je u Predsedništvu primio Momčila Krajišnika, osuđenog ratnog zločinca.¹⁵ Vladajuća stranka SNS je u Vojvodini organizovala seriju tribina, na kojima je govorio osuđeni ratni zločinac veselin Šljivančanin. Na jednoj od tribina, u Indiji, grupa aktivista koja je zviždala kada je Šljivančanin počeo da govori je napadnuta i tom prilikom je povređeno dvoje aktivista. Odmah je usledila propaganda vlasti, preko njihovih medija, da su u pitanju „huligani“ i „fašisti“. Kulminiralo je izjavom ministra policije Stefanovića da su aktivisti napali građane i da je povređeno 20 građana, a da su im aktivisti tom prilikom „psovali srpsku majku“. O besmislenosti ovih tvrdnji dovoljno govori da su napadnuti aktivisti Inicijative mladih za ljudska prava, mirovne organizacije, kao i da je od 9 aktivista bilo 6 devojaka, dok je u sali gde se održavala tribina bilo oko 200 ljudi. Iako su ove tvrdnje besmislene i u domenu bizarnog, one izazivaju zabrinutost, jer dolaze od ministra policije, čiji je posao da štiti građane i da govori istinu.¹⁶

O povezanosti vlasti i ekstremističkih grupa, govori činjenica da je u Vladi Srbije zaposlen, kao savetnik, Miša Vacić, poznati ekstremista, koji je osuđen za nasilje i širenje mržnje prema LGBT populaciji. Iako su vlasti prvo demantovale tu informaciju, ubrzo je sam Vacić potvrdio da radi u Vladi kao savetnik.¹⁷

U periodu kojim se bavi ovaj dosije, nastavljen je „rat“ države Srbije protiv izbeglicama. Praksa ilegalnih deportacija je

13 <http://rs.n1info.com/a218167/Vesti/Vesti/Presuda-u-slucaju-Stefanovic-NIN.html>

14 http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2016&mm=11&dd=29&nav_id=1204497

15 <http://ba.n1info.com/a131989/Svijet/Regija/Nikolic-i-Krajsnik-o-zastiti-cirilice.html>

16 <http://rs.n1info.com/a221932/Vesti/Vesti/Aktivisti-Inicijative-mladih-pretuceni-na-tribini-SNS-a.html>

17 <http://rs.n1info.com/a216448/Vesti/Vesti/Misa-Vacic-savetnik-u-Vladi-Srbije.html>

nastavljena i intenzivirana. Na ovom zadatku su angažovani Vojska, Policija i Komesarijat za izbeglice Srbije. I pored brojnih svedočenja, ni jedan slučaj torture izbeglica od strane državnih službenika, nije procesuiran.

U napuštenim skladištima kod Beogradske autobuske stanice boravi oko 1000 izbeglica. Tamo ne postoje osnovni uslovi za život. Iako se izbeglice tamo nalaze još od leta, državni organi Srbije nisu učinili ništa da se njihov položaj olakša. Naprotiv, učinili su i čine sve da se njihov položaj dodatno oteža. Početkom novembra, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, u čijoj je nadležnosti briga o izbeglicama je upozorilo sve organizacije i pojedince koje pomažu izbeglicama u Beogradu, da svaki vid pomoći izbeglicama nije prihvatljiv. Iz ovog razloga su se velike humanitarne organizacije povukle i izbeglice su ostale bez njihove pomoći, praktično prepuštene same sebi. I pored velikog entuzijazma pojedinaca i neformalnih grupa koje su nastavile da pomažu izbeglicama, zbog malih kapaciteta kojim raspolažu, kao i ogromnog broja ljudi u nevolji, ta pomoć je daleko od dovoljne.

Svoju neodgovornost i neprofesionalnost, mediji bliski vlasti su pokazali i prilikom izveštavanja o navodnom napadu izbeglica na jednu ženu u Obrenovcu. Iako se ubrzo pokazalo da je u pitanju neistina i da su u tom slučaju izbeglice bile napadnute, mediji su na naslovnim stranama izveštavali o „napadu izbeglica“, a pravu istinu o događaju su objavili šturo i na unutrašnjim stranama.¹⁸

*Mirko Medenica
Beograd, 02.02.2017.*